

УДК 373.3.011.33

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВОГО ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Кириленко Н.М., Травкіна Л.П., Романенко К.С., Коломійченко А.А.

Чернігівська загальноосвітня школа І ступеня №25

У статті розкрито особливості апробації нового Державного стандарту початкової загальної освіти. Автори описують концепцію, ключові принципи та методологічні засади Нової Української школи. Доведена ефективність інтеграції навчання та окреслена структура проведення ранкових зустрічей у перших класах. **Ключові слова:** апробація Державного стандарту початкової загальної освіти, компетентності, інтеграція, ранкова зустріч, принципи навчання, освітні галузі.

Постановка проблеми. Реформування освіти в Україні дало потужний поштовх для активізації самоосвіти учителів та їх творчого підходу у викладанні предметів. Особливо актуальним це є під час апробації нового Державного стандарту у початковій школі. Пілотування вимагає від педагогів застосування новітніх освітніх технологій, інтегрованого та компетентнісного підходу в освітньому процесі, що є невід'ємною частиною Нової Української школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням проблеми впровадження нового Державного стандарту займалися: Р.М. Шиян, І.О. Большакова, М.С. Пристінська, К. Пономарьова, С.О. Скворцова, О.В. Онопрієнко, О.В. Тагліна, Г.Ж. Іванова, Т. Гільберг, С. Бойко, Н. Павич.

Постановка завдання (цілей статті). Ознайомити з ключовими компетентностями Державного стандарту початкової загальної освіти, розкрити зміст поняття «інтегроване навчання», його теоретичні та методичні аспекти впровадження в НУШ. Розкрити складові частини ранкових зустрічей, їх ефективність в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. З 1 вересня 2017 року у 100 школах України запроваджені пілотний проект Державного стандарту початкової загальної освіти. Чернігівська загальноосвітня школа І ступеня №25 стала однією з тих щасливців, яка пройшла відбір та пілотує Нову Українську Школу (НУШ). На підставі цього пілотування та громадського обговорення, буде підготовлено фінальну версію Державного стандарту початкової загальної освіти. Коли статочну версію затвердить Кабінет Міністрів України, від вересня 2018 року стартує повно-

масштабна реформа загальної середньої освіти, учнів всіх перших класів України почнуть навчатись за новим Стандартом.

Державний стандарт початкової загальної освіти визначає, що саае мають знати й уміти учні по закінченню певного циклу навчання, окреслює ідейні засади та принципи освітнього процесу, логіку його організації тощо.

Користуючись проектом Стандарту, вчителі опробовують навчальні програми та інтегрований курс «Я пізнаю світ». Ми проголошуємо презумпцію талановитості дитини, рівний доступ до освіти і відсутність будь-яких форм дискримінації.

Серед принципів цього стандарту:

- цінність дитинства – тобто відповідність вимог віковим особливостям дитини;
- радість пізнання та розвиток особистості – тобто плекання самостійності та незалежного мислення замість «навченої безпорадності»;
- принципи здоров'я та безпеки – формування здорового способу життя та створення безпечних умов для фізичного та психоемоційного розвитку дітей.

Наприкінці кожної чверті проводимо корекційно-рефлексійний тиждень для подолання розбіжностей учнів, адже всі вони навчаються згідно зі своїми темпом та особливостями.

Опрабовуючи Державний стандарт початкової загальної освіти застосовуємо інтегроване навчання та компетентнісний підхід.

Навіщо вводиться інтеграція?

Проект Стандарту вводить інтегрований підхід у навчанні. При цьому варто розуміти, що інтеграція предметів вже давно не є чимось експериментальним – наш заклад, як і в багатьох в укра-

їнських школах впроваджує не щось абсолютного нове та неперевірене. Дитина в ранньому віці сприймає світ цілісно, а не по-предметно. Тому навчання є інтегрованим – предмети об'єднуються довкола цікавих для дитини тем чи проблем.

Інтеграція як поняття означає **процес взаємодії** двох або більше систем з метою створення нової, яка набуває нових властивостей завдяки зміні властивостей та зв'язків її елементів. Американський педагог Дж. Гіббоне висловлював думку, що інтегрувати – це **поспидувати** частини систем таким чином, щоб результат об'єднання в сумі переверщував їхнє значення до взаємодії. Ця концепція сприйняття інтеграції в межах системного підходу відображається і при її проекції на сферу освіти [1].

Інтегроване навчання – це навчання, яке ґрунтується на комплексному підході. Освіта розглядається через призму загальної картини, а не ділиться на окремі дисципліни. Предметні межі (роздільники) зникають, коли вчителі заохочують учнів робити зв'язок між дисциплінами й спиратися на знання і навички з кількох предметних областей. За допомогою інтегрованих занять є можливість вийти за межі самодостатньої функціональної ролі його окремих складових. Формуються якісно нові знання, які характеризуються вищим рівнем осмислення, динамічністю застосування в нових ситуаціях, підвищенням їх дієвості й системності. Інтеграція предметів дає змогу дитині сприймати предмети і явища цілісно, різнобічно, системно та емоційно.

Інтеграція відбувається в кількох напрямках і на різних рівнях.

Внутрішньопредметна інтеграція включає:

– фрагментарну інтеграцію, з окремими фрагментами уроку, які вимагають знань з інших предметів,

– вузлову інтеграцію, коли протягом всього уроку вчитель спирається на знання з інших предметів, що є необхідною умовою засвоєння нового матеріалу.

Міжпредметна або синтезована інтеграція об'єднує знання різних наук для розкриття певного питання. Так можуть створюватися нові спеціальні курси; оновлюється зміст всередині одного або декількох суміжних предметів; проводяться разові інтегровані уроки різного рівня і характеру.

Застосування інтегрованого навчання *сприяє розвитку наукового стилю мислення*, дає можливість широкого застосування природничо-наукового методу пізнання, формує у дитини загальне розуміння таких предметів як математика, природознавство, основи здоров'я дає надпредметні знання, вміння і навички. В основі інтегрованих уроків лежить гуманістична спрямованість. Це означає, що знання набувають характеру особистісно важливих, близьких кожному учневі. Стирається знеособленість знань, на перший план виходить соціальна важливість навчального матеріалу. Це спрямовує вчителя на пошук яскравих, живих прикладів, на адаптацію до актуальних інтересам учня, на особисту значимість матеріалу для дитини. За даною методикою, в центрі уваги знаходиться практичне завдання чи проблема. Учні вчать знаходити шляхи вирішення не в теорії, а прямо зараз шляхом спроб та помилок, отримують набагато більше автономності. За рахунок такої автономності, дитина вчить-

ся бути самостійною, приймати власні рішення та брати за них відповідальність. Виокремлення в навчальних програмах таких наскрізних ліній ключових компетентностей як «Соціальна і здоров'язбережна», «Громадянська та історична», «Природничка» спрямовані на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях та надання учням комплексного розуміння оточуючого світу [2].

Цілеспрямовані та змістовні інтегровані заняття *встановлюють міцні зв'язки між навчальними предметами, вносять новизну в систему навчання, допомагають учням зрозуміти важливість вивчення основ наук як єдиної системи знань* [3].

Інтегруємо сім освітніх галузей у курс «Я досліджую світ».

Окремими навчальними предметами залишаються іноземна мова, фізкультура та мистецтво. Звичні для нас «українська мова» та «математика» пропонуються теж інтегрувати, але не повністю. З 4-х годин на тиждень вивчення математики один урок викладатиметься в рамках інтегрованого курсу, а інші три – як окремі навчальні предмети.

Так само з українською мовою. 2 години цього навчального предмету викладаємо в рамках курсу «Я досліджую світ», а решту 5 – як окремий предмет «Українська мова».

Що таке компетентності?

Стандарт дає таке визначення: це динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати навчальну діяльність. Тобто не знання заради знань – а вміння їх застосовувати в реальному житті. Теми для викладання змісту в рамках інтегрованих курсів можуть обирати як вчитель, так і діти [4].

Наприклад, вийшов фільм про веселе цуценятко, який зацікавив дітей. Вчитель бере цю тему, ставить задачі і проблемні ситуації, через які розвиваються предметні навички. Скажімо, “за скільки часу цуценятко може дістатися з одного будинку до іншого, аби допомогти дівчинці?”. Або “напишіть листа веселому цуценяткові”.

При цьому, розвиваються базові навички з читання і письма – але робиться це набагато ефективніше через ті речі, що цікаві дітям і не відірвані від їхнього життя.

Які освітні галузі визначає Стандарт?

Загалом їх 9 (у дужках наводимо скорочення, яке використовується в індексі державних вимог до обов'язкових результатів навчання):

- Мовно-літературна (МОВ)
- Математична (МАО)
- Природничка (ПРО)
- Технологічна (ТЕО)
- Інформатична (ІФО)
- Соціальна і здоров'язбережна (СЗО)
- Фізкультурна (ФІО)
- Громадянська та історична (ГІО)
- Мистецька (МІО)

За новим Стандартом вчитель отримує свободу у розробці навчальні програми, у здійсненні календарного планування. Календарне планування визначає послідовність і тривалість ігор, занять, уроків тощо, а також співвідношення часток освітніх галузей, які реалізуються через інтегро-

вані курси. Так само вчитель сам визначає, як розпоряджатись 20% резервного часу. Тобто вчитель на свій розсуд може визначати тривалість уроку і форму його проведення. Головне – досягнути очікуваних результатів, які подано у Додатку до Стандарту початкової освіти (“Покажчик наскрізних умінь”), які реалізуються в рамках кожної освітньої галузі [3].

Розвиток наскрізних умінь буде індикатором впровадження компетентнісного підходу на рівні конкретної шкільної практики. Орієнтування на наскрізні вміння забезпечує рівновагу між знаннями, вміннями, ставленнями учнів та їхніми реальними життєвими потребами. Наскрізні уміння слугують підставою для інтеграції освітніх галузей.

У проєкті Стандарту початкової освіти розглядаються такі наскрізні вміння в розвитку:

1. Розв'язую проблеми
2. Критично мислю
3. Творчо мислю (креативність)
4. Співпрацюю
5. Ефективно спілкуюся
6. Розвиваю власний емоційний інтелект
7. Досліджую
8. Організую свою діяльність
9. Рефлектую
10. Читаю вдумливо

Коли дитина працює у групах з ровесниками, вона відчуває себе в безпеці. У роботі над спільними проєктами навіть найменш сміливі діти розкриваються, бо відчувають, що мають право на помилку [3].

Візьмімо як приклад вміння писати. Можна безліч разів повторювати, як важливо виразно писати та робити зауваження за неохайність. А можна вчинити інакше: дати учням завдання для роботи в групі, де потрібно буде писати і читати написане. Якщо хтось написав неохайно та нерозбірливо, однокласники самі зроблять зауваження: “Що ти тут написав? Я не можу прочитати”. Наступного разу дитина спробує зробити це краще, адже письмо – це теж спосіб комунікації.

У Стандарті неодноразово вказується, що дитина має ставити запитання, а не “відповідати на запитання вчителя”. Адже вміння запитувати – одне з найважливіших.

Важливе місце в повсякденному розкладі діяльності класу займає ранкова зустріч. Педагоги визнають особливу роль ранкової зустрічі в житті дітей і присвячують 15–20 хвилин на початку дня, аби створити позитивну атмосферу в учнівському колективі на весь навчальний день у школі, де панує атмосфера піклування та відповідальності.

Практика ранкової зустрічі – один із перших методів, орієнтованих на учня, які застосовують учителі у своїх класах. Ранкову зустріч легко провести, вона закладає підґрунтя для інших змін, які потребують більшого досвіду.

Ранкова зустріч – це запланована, структурована зустріч, яка займає важливе місце в повсякденному розкладі діяльності класу.

Ранкова зустріч складається з чотирьох основних компонентів.

Вітання – перший компонент. Усі учні класу вітаються і починають розуміти, що вони є

важливими членами групи. Діти збираються в коло. Усі звертаються один до одного по імені, що допомагає створити атмосферу дружби та причетності. Вітання створює спокійний та розважливий настрій для такого елемента зустрічі, як обмін інформацією.

Обмін інформацією – другий компонент. Діти висловлюють свої думки, обмінюються ідеями та пропонують важливі для них теми для обговорення. Учні класу мають змогу дізнатися щось один про одного. Обмін інформацією допомагає розвивати навички, які дають учасникам змогу навчатись упевнено говорити та слухати. Кожна дитина може ставити запитання чи коментувати, а той, хто говорить, у змозі реагувати, звертаючись безпосередньо до своїх ровесників.

Групове заняття – третій компонент. Розпочинається після спокійного періоду обмірковування інформації. У класній спільноті створюється відчуття єдності, радості через виконання пісень, участі в іграх, коротких і швидших заняттях. Позбавлені елементів суперництва ігри та заняття, кооперативні за суттю, ураховують індивідуальний рівень розвитку певної навички в учасників. Такі групові заняття здебільшого пов'язані з навчальною програмою чи темою, яка в цей час вивчається у класі і підпорядкована основній темі тижня.

Щоденні новини – завершальний елемент ранкової зустрічі. Це оголошення письмової об'яви, яка щодня вивіщується на відповідному стенді чи дошці. Письмове чи кероване вчителем оголошення налаштовує на те, що має вивчатися цього дня, а також дає можливість обмірковувати події та навчання попередніх днів. Щоденні новини допомагають дітям тренувати навчальні навички, що сприяють розвитку математичних і мовленнєвих здібностей. Щоденні новини можуть містити різноманітні завдання (заповнення календаря, перегляд розкладу виконання робіт, створення графіка погоди), що активізують початок індивідуальної роботи або діяльність у центрах активності.

Ранкові зустрічі є такими ефективними, тому що у молодшого школяра в цьому зростає рухливість нервових процесів, децю збільшується рівновага процесів збудження і гальмування (однак перші ще довго продовжують домінувати, що зумовлює непосидючість та підвищену емоційну збудливість молодших школярів) [4].

Висновки з проведеного дослідження. Розпочавши пілотування, можна вже зараз стверджувати, що Концепція нової української школи є унікальною, бо ж, з одного боку, у ній збережені українські традиції освіти, а з іншого – запозичений досвід інших держав, зокрема Канади, Фінляндії та Польщі. Нова українська школа має стати закладом, де діти будуть не лише отримувати знання, а й уміти застосовувати їх на практиці.

«Концепція нової української школи» – це свого роду програма нововведень до середньої освіти у державі, яка має на меті змінити підхід вчителів до навчання учнів, а з самих дітей зробити не стільки «знаючих», скільки «думаючих» громадян. Адже сьогодні знання можна отримати не лише від вчителя, вони зараз усюди – питання тільки у тому, чи можеш ти їх взяти, обробити і використати. Саме цьому в першу чергу повинні вчити в новій школі.

Список літератури:

1. Освітня платформа НУШ: <http://nus.org.ua/>
2. Міністерство освіти і науки України : <http://mon.gov.ua>
3. Міністерство освіти і науки України (коментарі до нового Державного стандарту): <http://mon.gov.ua/content/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2017/08/21/novij-derzhavnij-standart-pochatkovoyi-zagalnoyi-osviti.pdf>
4. <https://www.depo.ua/ukr/life/v-ukrayini-obrali-100-shkil-dlya-pilotuvannya-novogo-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti-20170719608322>
5. Сайт про шкільне життя: <https://www.schoollife.org.ua/category/pochatkovi-klasy/>

Кириленко Н.Н., Травкіна Л.П., Романенко Е.С., Коломийченко А.А.

Черниговская общеобразовательная школа I степени №25

ВНЕДРЕНИЕ НОВОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО СТАНДАРТА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ: ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Аннотация

В статье раскрыты особенности апробации нового Государственного стандарта начального общего образования. Авторы описывают концепцию, ключевые принципы и методологические основы Новой Украинской школы. Доказана эффективность интеграции обучения и очерчена структура проведения утренних встреч в начальных классах.

Ключевые слова: апробация Государственного стандарта начального общего образования, компетентности, интеграция, утренняя встреча, принципы обучения, образовательные области.

Kyrylenko N.M., Travkina L.P., Romanenko K.S., Kolomiichenko A.A.

Chernigiv Primary School № 25

IMPLEMENTATION OF THE NEW STATE STANDARD IN ELEMENTARY SCHOOL: PRACTICAL ASPECT

Summary

The article reveals the peculiarities of approbation of the new State standard of elementary education. The authors describe the concept, key principles and methodological foundations of the New Ukrainian School. The effectiveness of the integrative training is proved and the structure of the morning meetings in the elementary school is outlined.

Keywords: approbation of the State standard of elementary education, competence, integration, morning meeting, principles of training, educational branches.